

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовано комисију: 04-07. јун 2021. (електронска седница), Наставно-научно веће Филозофског факултета		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Павловић Драгана	ванр. проф.	Комуникологија, језик и студије медија
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Нишу		председница
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Штрбац Гордана	ред. проф.	Српски језик и лингвистика
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		чланица
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Пралица Дејан	ред. проф.	Новинарство
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		члан - ментор
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Стефан, Јасмина, Јањић		
2. Датум рођења, општина, држава: 7. октобар 1991, Бачка Топола, Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Филозофски факултет, МАС Комуникологија, мастер комуниколог		

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија:
2015. Интердисциплинарне докторске студије у пољу друштвених и хуманистичких наука

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Култура сећања на Википедији: дискурс о ратним сукобима у Југославији

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

Дисертација „Култура сећања на Википедији: дискурс о ратним сукобима у Југославији“ кандидата Стефана Јањића садржи 376 страница, 12 поглавља, 48 табела, 1 слику и 25 графикона. У раду је коришћено 250 референци, а дисертација садржи и два прилога – попис анализираних чланака с Википедије и транскрипте интервјуа са администраторима српске, хрватске и бошњачке Википедије.

Прва четири поглавља дисертације представљају теоријски оквир истраживања. Прво поглавље (*Од Плинија Старијег до Википедије*) садржи преглед развоја енциклопедија, од Александријске библиотеке до Википедије и других дигиталних енциклопедија. Другим поглављем (*Википедија*) обухваћени су настанак и развој Википедије, три основна правила уређивања (Правило неутралне тачке гледишта, Правило проверљивости, Правило „без оригиналног истраживања“), корисничке улоге на Википедији, релевантност и опсег података, као и могућности за даљи развој ове онлајн енциклопедије. Треће поглавље (*Обликовање историографског дискурса*) тиче се основних начела историографије и различитих изазова са којима се она сусреће у намери да пружи веродостојна сведочанства о прошлости. Четврто поглавље (*Култура сећања*) посвећено је односу сећања и памћења, односу сећања и кривице, као и улози Википедије у успостављању културе сећања.

У петом поглављу представљени су предмет и циљ истраживања, уз осврт на кључне појмове: културу сећања, Википедију, дискурс и ратне сукобе у Југославији (Други светски рат и распад Југославије). У шестом поглављу изложена је методологија истраживања, која садржи информације о узорку и методама (анализа садржаја, критичка анализа дискурса, анализа метаподатака и полуструктурисани интервјуи), као и о истраживачким хипотезама.

Резултати истраживања представљени су у поглављима 7-11. Најпре су изложени резултати анализе јединствених чланака, тј. оних чланака о ратним сукобима који се јављају на само једној од три посматране верзије Википедије. Ови чланци разврстани су по језичким издањима и темама, што је између осталог омогућило увид у степен заинтересованости трију интерпретативних заједница за креирање дискурса о *својим / туђим* жртвама и *својим / туђим* злочинима. У осмом поглављу представљена је упоредна анализа чланака о ратним сукобима који се јављају на барем две од три посматране верзије Википедије. Посебан фокус постављен је на разлике и сличности у именовању агресора / жртава и на степен сличности процена броја жртава. Девето поглавље посвећено је анализи метаподатака о нејединственим чланцима. Употребом двоструке кластер анализе и анализе латентних профила чланци су разврстани на кластере према јачини уређивачког притиска, а у склопу овог процеса идентификовани су и најконтроверзнији чланци. Чланци који су двоструко (обема методама) означени као високо контроверзни на барем две од три посматране Википедије анализирани су у целости, а резултати критичке анализе дискурса представљени су у десетом поглављу. Оно садржи детаљну анализу четири чланка о Другом светском рату (*Независна Држава Хрватска, Усташе, Четници и Логор Јасеновац*) и шест чланака о ратовима деведесетих (*Рат у Босни и Херцеговини, Масакр у Сребреници, Хрватска Република Херцег-Босна, Рат у Хрватској, Операција Олуја и Битка за Вуковар*). У једанаестом поглављу упоредо су представљени налази добијени интервјуисањем тројице администратора Википедије, по једног за сваку анализирану језичку варијанту.

Напошетку, дванаесто поглавље садржи закључна разматрања и сумирање добијених резултата. Дисертација се завршава пописом коришћених референци и поменутих прилога (пописом анализираних чланака са линковима и транскрипцијама интервјуа).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У теоријском делу дисертације кандидат у четири целине представља полазишне основе истраживања, кроз приказ развоја енциклопедија и историографског дискурса, Википедије и културе сећања. У овом делу дисертације се на аргументован, доследан и темељан начин разматрају налази досадашњих истраживања, као и дилеме у вези са задацима који се постављају пред историографију и културу сећања, посебно у контексту Википедије као новог медија културе сећања. Посебна пажња посвећена је друштвено-политичком, техничком и научном контексту којима је на Википедији условљен процес успостављања, измене и „брисања“ сећања на ратне сукобе, што укључује неограничен дигитални простор комуникације, специфичне позиције администратора и уредника, питање веродостојности података и искуство читања онлајн енциклопедије. Кандидат јасно аргументује на који начин интерфејс Википедије функционише као дигитални палимпсест и указује на могућности употребе свеобухватне архиве измена. Таква архива, богата метаподацима који сведоче о броју и учесталости измена, о типу измена и укљученим ауторима, омогућила је статистичку анализу текстова о ратним сукобима, чији су резултати представљени у емпиријском делу истраживања. Теоријски део дисертације одликују критички тон и преиспитивање општеприхваћених истраживачких приступа и теоријских модела у области културе сећања у дигиталном простору. Кандидат прецизно приказује резултате значајних истраживања, али и препознаје њихове недостатке и образлаже на које начине је могуће превазићи нека од ограничења досадашњих приступа. Теоријски део рада на примерен начин образлаже потребу за истраживањем, интегрише досадашње емпиријске налазе и претпоставке различитих модела и на смислен и аргументован начин води ка дефинисању предмета, проблема и циљева истраживања.

У емпиријском делу дисертације су на јасан начин дефинисани предмет и проблеми истраживања, који се тичу дискурса српске, хрватске и бошњачке Википедије о сукобима на простору Југославије током Другог светског рата и ратова деведесетих. Кандидат у прегледу методологије истраживања прецизно дефинише циљ студије и затим га образлаже, након чега следе дефинисање кључних појмова и приказ поступка прикупљања података, како с површине чланка (актуелне верзије), тако и са страница за преглед метаподатака, историјата чланака и страница за разговор. Остатак емпиријског дела дисертације на прегледан начин доноси сукцесивни приказ пет истраживачких целина, спроведених помоћу анализе садржаја, критичке анализе дискурса, анализе метаподатака и полуструктурираних интервјуа. Комбинацијом ових метода испитане су четири истраживачке хипотезе.

Истраживачки корпус обухватио је 1.129 јединица анализе, тј. 774 теме, од којих је 312 посвећено Другом светском рату, а 462 распаду Југославије. Аутор најпре издваја јединствене чланке (оне који се јављају на само једној од три посматране верзије Википедије) и тематски их разврстава, чиме на ваљан начин отвара простор за дискусију о узроцима недоследног интересовања трију интерпретативних заједница за креирање дискурса о ратним сукобима, злочинима и траумама. Јединствени чланци појединачно су побројани, а њихова тематска структура прегледно је приказана помоћу графикана. Нејединствени чланци, тј. они који су уочени на барем две од три посматране верзије Википедије, подвргнути су упоредној анализи актера (агресора и жртава), као и анализи метаподатака. Кандидат систематично указује на различите нивое неусаглашености интерпретација изложених у анализираним чланцима и прецизно образлаже језичка средства којима се остварује пристрасност кроз апострофирање пожељних елемената сећања и замагљивање / прећуткивање непожељних. Кандидат се, међутим, не задржава само на уоченим разликама, већ на примерен начин посвећује пажњу сличностима чланака трију Википедија, разматрајући притом разноврсне чиниоце који су могли довести до таквог исходишта. У оквиру анализе метаподатака аутор користи напредне статистичке методе, анализу латентних профила и двостепену кластер анализу, ослањајући се на базе метаподатака доступне за сваки нејединствени чланак. Овај сложени процес захтевао је избор и унос великог броја релевантних метаподатака, што је напослетку омогућило разврставање чланака на кластере спрам количине уређивачког притиска, односно степена контроверзности. Резултати су приказани у складу са АПА стандардима, а сваку табелу и графикон прати текст који описује резултате. На крају сваког сегмента статистичке анализе дат је кратак приказ закључака, који на прегледан и концизан начин

сумира налазе. Применом овог иновативног приступа издвојено је десет тема које су двоструко (двема методама) потврђене као изузетно контроверзне. Кандидат сваку од њих анализира јасно и систематично, водећи рачуна о сличностима и разликама интерпретација на три посматране језичке варијанте. Свака од ових анализа садржи упоредни преглед сажетака, анализу историјата и анализу страница за разговор, а посебан фокус постављен је на разноврсне дискурсне стратегије о жртвама и агресорима. Кроз интервјуе са администраторима српске, хрватске и бошњачке Википедије осветљени су механизми уређивања историографских садржаја и преговарања о контроверзним темама. Закључна разматрања написана су јасно, систематично и квалитетно, а проблеми и налази који се разматрају у закључку усклађени су са постављеним циљевима истраживања. На крају дисертације су на јасан и прегледан начин приказани закључци о томе у којој мери су потврђене постављене хипотезе.

У дисертацији је коришћена релевантна и савремена литература, првенствено из области културе сећања, лингвистике, медијских студија и историографије. Референце су у списку литературе наведене у складу са моделом Годишњака Филозофског факултета. У Прилозима су азбучним редоследом наведени сви анализирани чланци са Википедије (уз одговарајуће линкове), као и целокупни транскрипти интервјуа са администраторима Википедије

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилма докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1. Јањић, С. (2021). Википедија и култура сећања: проблем именовања ратних злочина у Југославији. Рад је 19. априла 2021. прихваћен за објављивање у часопису *СМ: Communication and Media* (M24) као оригинални научни рад. Потврда о прихватању рада за објављивање приложена је уз овај извештај.
2. Јањић, С. (2017). Сребреница на Википедији: како се пише „злочин“?. У: *Популизам, избегличка криза, религија, медији* (ур. Дубравка Валић Недељковић и Динко Грухоњић). Нови Сад: Филозофски факултет, стр. 109-121. UDK: 341.485(497.6 Srebrenica)WIKIPEDIA

<p>VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:</p>
<p>На основу резултата истраживања, спроведеног применом четири методе, издвајају се следећи закључци: (1) На основу метаподатака доступних за сваки чланак на Википедији могуће је издвојити профиле са различитим нивоом утицаја на чланке, што у контексту историографије може послужити при мерењу нивоа неусклађених интерпретација и контроверзи током креирања историографског дискурса; (2) На српској, хрватској и бошњачкој Википедији се у оквиру кластера са највећим уређивачким притиском махом понављају исте теме. Контроверзност се јавља пре свега у чланцима који тематизују сукобе у којима су учествовали чланови нације којој се обраћа засебна језичка варијанта Википедије. Контроверзност се, такође, чешће јавља у чланцима о сукобима трију посматраних заједница него у чланцима посвећеним борби против заједничког непријатеља у Другом светском рату; (3) На свакој од анализираних верзија Википедије јавља се – мада не једнако и систематично – одређени формат заступничког приступа, због чега дискурс који претендује на то да буде енциклопедијски неретко бива емотиван, неаргументован и неформалан; (4) Иако би српска, хрватска и бошњачка верзија Википедије требало да функционишу као засебни <i>језички</i> пројекти, оне пре свега функционишу као <i>национални</i> пројекти, што се огледа у апострофирању сопствених жртава и заслуга и умањивању туђих, односно у апострофирању туђе одговорности за злочине и умањивању сопствене. Ипак, у многим чланцима уочавају се сараднички приступ и постепено ублажавање (екстремне) пристрасности, што Википедију чини корисним онлајн местом за <i>преговарање</i> о сећањима.</p>
<p>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.</p>
<p>Резултати истраживања су приказани и протумачени у складу са највишим стандардима приказа и тумачења резултата научног рада.</p>
<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Дисертација садржи све битне елементе.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Дисертација представља оригиналан допринос науци јер на иновативан начин комбинује неколико метода које до сада нису биле упоредо примењиване у истраживању Википедије, као и због тога што представља прво свеобухватно истраживање културе сећања на Википедији на нашем говорном подручју. Статистичка анализа метаподатака се – по идентичном моделу – може применити на слична истраживања с другим тематским фокусом. Такође, методологија примењена у овом истраживању може бити од користи уредницима Википедије, како би у контроверзним чланцима успешније предупредили вандалске упаде и острашћени дискурс.</p>
<p>4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања? Дисертација нема недостатака, изузев ограничења које је кандидат сâм навео у поглављу посвећеном методологији истраживања. Кључно ограничење односило се на процес прикупљања чланака о ратним сукобима, будући да тај процес није могао бити обављен систематски, с обзиром на разуђену структуру Википедије, која не нуди целовит попис чланака. Утицај ових ограничења на резултат истраживања није значајан, будући да је системом вишеструке провере утврђено да су најважнији чланци на српској, хрватској и бошњачкој Википедији укључени у корпус.</p>

X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум: Нови Сад, 15.06.2021.

1. Име, презиме, звање и потпис

ванр. проф. др Драгана Павловић,
председница

2. Име, презиме, звање и потпис

ред. проф. др Гордана Штрбац,
чланица

3. Име, презиме, звање и потпис

ред. проф. др Дејан Пралица,
члан - ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.